

Evaluatie beheervisie Oude Begraafplaats Naarden

Versie 1.0
27 februari 2025

Beleidsadviseur	E. Wagenaar
Afdeling	Mens & Omgeving
Datum	27 februari 2025
Behandeling	definitief
Opdrachtgever	gemeente Gooise Meren

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doel van de evaluatie	4
1.3	Leeswijzer	5
2	Feiten en cijfers	6
2.1	Beheervisie	6
2.2	Deelplan groen	6
2.3	Deelplan graven en opstallen	7
2.4	Cijfers	9
2.5	Conclusie	9
3	Samenwerking	11
3.1	Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats Naarden	11
3.2	Convenant	11
3.3	Werkgroep	11
3.4	Conclusie	12
4	Uitvoering	13
4.1	Uitgifte van graven	13
4.2	Grafmonumenten	13
4.2.1	Onderhoud door rechthebbenden	13
4.2.2	Restauraties door de stichting	14
4.3	Onderhoud begraafplaats	14
4.4	Conclusie	14
4.4.1	Groen.....	15
4.4.2	Grijs	15
4.4.3	Rood	15
4.4.4	Geel	15
4.4.5	Overkoepelend	16
5	Conclusie	17
5.1	Aanbevelingen	17
5.1.1	Vasthouden	18
5.1.2	Versterken	18
5.1.3	Vernieuwen	18

1 Inleiding

Op de begraafplaatsen in Gooise Meren wordt al eeuwenlang afscheid genomen van dierbare overledenen. De wijze is voortdurend aan verandering onderhevig. Het beleidskader en de uitgangspunten per begraafplaats moeten om die reden met enige regelmaat worden aangepast. Deze evaluatie biedt inzicht in de uitvoering van de beheervisie voor de Oude Begraafplaats Naarden, de ervaringen van betrokkenen en de lessen die meegenomen kunnen worden bij de herijking van het beheer.

1.1 Aanleiding

In 2025 is het 25 jaar geleden dat de Stichting tot Behoud van de Oude Begraafplaats Naarden (verder de Stichting) werd opgericht uit onvrede over de verwaarlozing van de Oude Begraafplaats. Sinds de oprichting van de stichting tot nu toe is veel gebeurd op de Oude Begraafplaats en vooral veel in gezamenlijkheid.

Meer dan twintig jaar geleden, in 2004, is als eerste de beheervisie vastgesteld. Deze is gevolgd door twee deelplannen voor groen (2007) en graven & opstallen (2011). In 2013 is een eigen verordening vastgesteld zodat het mogelijk was om de begraafplaats dat jaar weer open te stellen voor het uitgeven van graven.

Voldoende reden om samen de balans op te maken. Kenmerkend voor de samenwerking en de actualiteit van de beheervisie is dat bij het voorstel om een evaluatie uit te voeren werd aangegeven dat dat toch niet nodig was: 'alles loopt toch goed'. In gesprek zijn wij gaan onderzoeken waar de evaluatie aan moest voldoen. Gezamenlijk hebben wij het evaluatietraject bepaald waarbij samen met de Stichting en de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (verder: RCE) zowel terug- als vooruit is gekeken.

1.2 Doel van de evaluatie

De evaluatie past in de gemeentelijke beleidscyclus. Op basis van de uitkomsten kan de agenda voor de Oude Begraafplaats opnieuw gezamenlijk met de Stichting worden bepaald.

De evaluatie draait om de vraag of de manier waarop de Oude Begraafplaats in stand wordt gehouden en wordt ontwikkeld ook in de toekomst leidt tot het gewenste resultaat. De meetlat voor dat gewenste resultaat is:

1. Wat inhoudelijk de **bedoeling** was en in de (onderhouds)praktijk daadwerkelijk gebeurt: de essentie van de Beheervisie en de deelplannen en de realisatie daarvan;
2. De afspraken over het **samenspel** tussen gemeente en Stichting (ook in relatie tot vrijwilligers, fondsen, donateurs, andere betrokkenen, zoals rechthebbenden) en of die samenwerking naar tevredenheid verloopt;
3. De **aansluiting** van de huidige aanpak bij de thema's en vraagstukken die centraal komen te staan in de visie op begraafplaatsen die de gemeente Gooise Meren op dit moment actualiseert. Het betekent de toets op:

- *Duurzaam beheer*: draagt het groen-, biodiversiteits- en stadsecologisch beheer bij aan de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van de Oude Begraafplaats?
  - *Cultuurhistorie*: worden de dragers van de cultuurhistorie op de Oude Begraafplaats op een zorgvuldige manier tegen zo laag mogelijke kosten behouden en beheerd?
  - *Kostendekking*: wordt bij de Oude Begraafplaats voldaan aan het uitgangspunt van 50% dekking van de kosten op de begroting?
  - *Veranderende wensen en gewoonten*: speelt de Oude Begraafplaats in op veranderende wensen en gewoonten met betrekking tot begraven, rouwen en herdenken?
  - *Toegankelijkheid/promotie*: stelt de Oude Begraafplaats zich open voor een zo groot mogelijk publiek?
4. **Waardering** van direct betrokkenen (rechthebbenden) en geïnteresseerden (bijv. omwonenden, liefhebbers van erfgoed) voor de manier waarop de Oude Begraafplaats wordt beheerd.

1.3 Leeswijzer

Deze rapportage is gebaseerd op feitenonderzoek en de resultaten van de terugkijkbijeenkomst van 9 januari 2025. Bij deze bijeenkomst waren vertegenwoordigers van de gemeente, de stichting en de RCE aanwezig.

De evaluatie begint met een overzicht van de feiten en cijfers over de periode van 2000-2024. In hoofdstuk drie wordt beschreven hoe de samenwerking tussen de gemeente en de Stichting is vormgegeven. Daarna volgt in hoofdstuk 4 een beschrijving van de uitvoering van werkzaamheden op de begraafplaats. Tenslotte staat in hoofdstuk 5 de algehele conclusie van deze evaluatie.

2 Feiten en cijfers

In dit hoofdstuk geeft een beschrijving van de resultaten van de aanbevelingen en acties vanuit de beheervisie Oude Begraafplaats en de bijbehorende deelplannen. Daarnaast zijn cijfers opgenomen ten aanzien van de uitvaartzorg op deze begraafplaats. Deze gegevens vormen een belangrijke basis voor het beoordelen van de effectiviteit van het gevoerde beleid.

2.1 Beheervisie

In de periode november 2003 tot juli 2004 is samen met de Stichting en de RCE (toen nog Rijksdienst voor de Monumentenzorg) gewerkt aan het opstellen van een beheervisie voor de Oude Begraafplaats. Op 30 september 2004 is deze gezamenlijke beheervisie vastgesteld door de gemeenteraad van de gemeente Naarden nadat het bestuur van de stichting eerder al had laten weten in te kunnen stemmen met de beheervisie. Op 12 juli 2017 is dit bekrachtigd door de gemeenteraad van Gooise Meren, waar de gemeente Naarden in was opgegaan. In de beheervisie zijn aanbevelingen gedaan om de gestelde doelen te behalen. De volgende stappen zijn benoemd:

Aanbeveling	Gepland in	Uitgevoerd	Bijzonderheden
Vaststelling beheervisie door de gemeenteraad	2004	Ja	
Artikel 11 vergunning pardon	2005	Ja	Instemming van de Rijksdienst ontvangen
Vergunningverlening door gemeente Bussum	2005	Ja	
Opstellen convenant met de stichting	2005	Ja	In 2005, 2010 en 2015
Onderzoek naar rechthebbenden	Starten in 2005	Ja	In 2008 afgerond
Opstellen deelplannen	2006	Ja	Deelplan groen 2007 Deelplan graven en opstellen 2011
Aanpassen verordening	2007	Ja	2011
Uitvoeren deelplannen	2007	Ja	
Evaluatie en evt. aanpassing beheerplan	2010	Nee	

2.2 Deelplan groen

Het deelplan groen is de eerste uitwerking van de beheervisie. In 2006 is samen met de Stichting gestart met de ontwikkeling van het deelplan groen. Op 19 september 2007 is dit deelplan groen vastgesteld door de gemeenteraad van de gemeente Naarden nadat het

bestuur van de stichting eerder al had laten weten in te kunnen stemmen met het deelplan. Ook de RCE had op 27 juli 2007 laten weten verheugd te zijn met het deelplan als vervolg op de beheervisie en dit plan te kunnen ondersteunen. Op 12 juli 2017 is dit bekrachtigd door de gemeenteraad van Gooise Meren.

In het deelplan groen zijn aanbevelingen gedaan om de gestelde doelen te behalen en concrete acties benoemd voor de uitvoering. In onderstaande tabel is opgenomen welke beleidsmatige aanbevelingen in het deelplan groen waren benoemd.

Aanbeveling	Gepland in	Uitgevoerd (ja/nee)	Bijzonderheden
Vaststelling beheerplan (deelplan groen) door de gemeenteraad	2007	Ja	
Uitvoeren deelplannen	Start in 2007	Ja	Deelplan groen uitgevoerd in 2008/2009
Aanpassen verordening	2009	Ja	In 2013
Evaluatie en evt. aanpassing beheervisie en deelplannen	2010	Nee	

In deelplan groen waren ook acties voor de uitvoering opgenomen. In onderstaande tabel is opgenomen welke actie dat waren en de mate van uitvoering.

Acties voor uitvoering	Uitgevoerd (ja/nee)	Bijzonderheden
Verwijderen lariksen uit hoofdlaan	Ja	
Compleet maken beukenhagen, evt. aanplant andere haagsoort	Ja	
Uitbreiding afvalbakken	Ja	
Uitbreiding bankjes met een passend exemplaar	Ja	
Snoeien overhangende bomen vanuit omringend groen	Ja	
Restauratie grafbeplanting in blok V (kopgraf)	Ja	
Verwijderen opslag in blok V	Ja	
Onderzoek mogelijkheden voor oude dienstingang vanuit Nicolaas Beetspad	Ja	Onderzoek uitgevoerd
Aanvullen klimopvakken in de hoofdlaan	Ja	Diverse malen geprobeerd
Vervangen slechte taxushagen	Ja	
Snoeien diverse coniferen in grafvakken	Ja	

2.3 Deelplan graven en opstallen

Het deelplan graven en opstallen is de tweede en laatste uitwerking van de beheervisie. In 2006 is samen met de Stichting gestart met de ontwikkeling van het deelplan groen. Op 11 april 2012 is het deelplan graven en opstallen vastgesteld door de gemeenteraad van de

gemeente Naarden nadat het bestuur van de stichting eerder al had laten weten in te kunnen stemmen met het deelplan. Op 12 juli 2017 is dit bekrachtigd door de gemeenteraad van Gooise Meren.

In het deelplan graven en opstellen zijn aanbevelingen gedaan om de gestelde doelen te behalen en concrete acties benoemd voor de uitvoering. In onderstaande tabel is opgenomen welke beleidsmatige aanbevelingen in het deelplan graven en opstellen waren benoemd.

Aanbeveling	Gepland in	Uitgevoerd (ja/nee)	Bijzonderheden
Vaststellen deelplan grijs door gemeenteraad	2011	Ja	
Aanpassen legesverordening	2012	Ja	In 2013
Aanpassen verordening	2012	Ja	In 2013
Aanleg verzamelgraf	2012	Ja	In 2013
Inventarisatie hekwerken	2013	Deels	
Inventarisatie zerken	2013	Deels	
Aanleg urnenmuur	2013	Nee	In overleg besloten dit niet te doen maar de grafkapel hiervoor te gaan gebruiken
Aanpassen baarhuisje		Deels	
Realisatie digitale grafkaart	2012	Ja	In 2013
Evaluatie uitvoering deelplan grijs & groen	2014	Nee	

In deelplan graven en opstellen waren ook acties voor de uitvoering opgenomen. In onderstaande tabel is opgenomen welke actie dat waren en de mate van uitvoering.

Acties voor uitvoering	Uitgevoerd (ja/nee)	Bijzonderheden
Grafmonumenten die essentieel zijn voor de cultuurhistorische waarde van de begraafplaats worden hersteld en onderhouden	Ja	Doorlopend
Graven van historische figuren en families worden niet geruimd	Ja	Doorlopend
Herstel van grafmonumenten is terughoudend, sober en doelmatig, gericht op instandhouden en voorkomen van verder verval	Ja	Doorlopend
Graven zonder rechthebbende opnieuw uitgeven	Ja	Vanaf 2013
Lege plekken opnieuw uitgeven	Ja	Vanaf 2013
Verordening aanpassen op heruitgave van graven	Ja	
Realiseren van 2 urnenmuren in blok IV	Nee	In overleg besloten om dit niet uit te voeren

Acties voor uitvoering	Uitgevoerd (ja/nee)	Bijzonderheden
Realiseren van een verzamelgraf in blok IV	Ja	
Geen strooiveld realiseren	Ja	
Inventarisatie grafmonumenten	Ja	
Graven beschikbaar stellen voor niet-joodse partners	Ja	Graven hebben een speciale status gekregen
Realiseren van urnengraven in blok IV	Nee	

2.4 Cijfers

Vanaf 2013 werden weer graven uitgegeven. De cijfers laten zien hoe daarmee de belangstelling is toegenomen voor de verschillende diensten.

Periode 2000 - 2012	Periode 2013 - 2024
<ul style="list-style-type: none"> • 2 graven • 25 uitvaarten/bijzettingen • 8 asbussen • 5 monumentenaanvragen 	<ul style="list-style-type: none"> • 3 dubbele graven • 16 gewone graven • 14 gereserveerde graven (incl. verlenging) • 33 begrafenissen • 16 asbussen • 38 monumentenaanvragen

2.5 Conclusie

Op 9 januari 2025 keken we gezamenlijk terug op de beheervisie en deelplannen. Met elkaar hebben wij de volgende conclusie geformuleerd.

De geformuleerde **doelen** zijn nog steeds van kracht. Met het oog op de toekomst is het van belang om een aantal zaken expliciet te omschrijven. Zo kan het gedachtegoed behouden blijven, ook in volgende bestuursperioden en met personele wisselingen. Het gaat om de volgende aspecten:

1. **Vertragen van verval.** Het is een bewuste keuze geweest om de begraafplaats niet te veel op te poetsen. Enige mate van verval is karakteristiek voor menig monument en het karakter van de Oude Begraafplaats als geheel. Dit laat onverlet dat het belangrijk is om regelmatig inspecties uit te (laten) voeren. Ook met het oog op gevaarlijke situaties die kunnen ontstaan door het verval. Je kunt lang discussiëren over waar de grens ligt tussen 'te verwaarloosd' en 'te gelikt'. Maar het loont om meer duiding te geven aan wat we er hier op deze begraafplaats mee bedoelen. Het visueel maken helpt daarbij: beelden naast omschrijvingen. Daarmee krijgt ook het in *redelijke staat* brengen betekenis.
2. **Behoud van de sfeer.** Dit aspect raakt aan het voorgaande. Ongewenst zijn ingrepen die het karakter van de begraafplaats negatief beïnvloeden. Over welke ingrepen hebben we het dan? Geen rariteiten uitstallen bij graven bijvoorbeeld. Ook hierbij geldt dat een toelichting gewenst is.
3. **Gemeenschappelijk fundament.** Hier wordt verwezen naar het convenant dat er inmiddels al vele jaren is. Deze zin kan dus herschreven worden.

Vanaf 2013 werden weer graven uitgegeven. De cijfers laten zien hoe daarmee de belangstelling is toegenomen voor de verschillende diensten.

Het overgrote deel van de afspraken en acties uit visie en deelplannen kan worden afgevinkt; ze zijn uitgevoerd. Aan sommige voornemens is een andere wending gegeven, vooral door voortschrijdend inzicht zoals:

1. **Aanleg urnenmuur.** Het bleek moeilijk om een passende, beleefbare plek te vinden. De voormalige grafkapel van Dudok van Heel (in de volksmond De Suikertaart) krijgt nu de functie van urnenkapel.
2. **Aanpassen baarhuisje.** Hoewel het huisje tot op heden alleen als opslagruimte gebruikt wordt, is meer gedaan aan het baarhuisje dan verval voorkomen. In combinatie met de uitvoering van de eerste fase van de restauratie van De Suikertaart is een stroomaansluiting gerealiseerd waardoor het mogelijk wordt om er activiteiten te organiseren.

Wat niet gebeurd is, zijn '**officiële**' **evaluaties** van de uitvoering van de plannen. De noodzaak hiertoe werd door gemeente en Stichting niet gevoeld, omdat tijdens reguliere overleggen de stand van zaken wordt besproken en mensen elkaar tussentijds goed weten te vinden.

3 Samenwerking

De samenwerking met de Stichting en de gezamenlijke werkgroep vormt een essentieel onderdeel van de uitvoering van de beheervisie. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het convenant dat met de stichting is gesloten, de rolverdeling binnen de werkgroep en de gezamenlijke inzet voor de Oude Begraafplaats.

3.1 Stichting tot behoud van de Oude Begraafplaats Naarden

Op 17 maart 2000 werd naar aanleiding van de verregaande verwaarlozing van de begraafplaats de Stichting opgericht. Het initiatief daartoe werd genomen door rechthebbenden en cultuurhistorisch geïnteresseerden uit de gemeente en daarbuiten. Samen met de RCE heeft de Stichting het belang van de Oude Begraafplaats onder de aandacht gebracht bij de gemeente Naarden.

Dit heeft geleid tot een regelmatig overleg tussen stichting en de gemeente. In 2003 is besloten om gezamenlijk te werken aan een plan voor instandhouding van de begraafplaats., wat heeft geresulteerd in de beheervisie.

Vanaf het begin heeft de Stichting zich actief opgesteld om de Oude Begraafplaats van Naarden te behouden en waar mogelijk te restaureren, grotendeels met behulp van donateurs en vrijwilligers. Hierbij gaat het om werkzaamheden als groenonderhoud, tegengaan verval grafmonumenten, restaureren toegangshek en diverse grafmonumenten, uitvoeren inventarisaties, opstellen beheervisie en deelplannen en het organiseren van evenementen als Open Monumentendag en concerten.

3.2 Convenant

Vanuit ontwikkeling van de beheervisie was het duidelijk geworden dat het wenselijk was om de taken en verantwoordelijkheden van zowel de stichting als de gemeente vast te leggen in een convenant. In gezamenlijkheid is een convenant opgesteld dat op 24 februari 2005 is ondertekent.

Na vijf jaar is besloten om het convenant te actualiseren en opnieuw te ondertekenen. Op 21 januari 2010 is het tweede convenant afgesloten.

Nadat ook het deelplan graven en opstallen was vastgesteld en de begraafplaats weer opengesteld was voor uitgifte van graven is besloten om het convenant aan te passen op deze situatie. Op 12 maart 2015 is een nieuwe convenant afgesloten voor 10 jaar.

3.3 Werkgroep

Na de ontwikkeling van de beheervisie is besloten om een werkgroep samen te stellen om het overleg tussen de stichting en de gemeente structureel vorm te geven. In eerste instantie bestond de werkgroep uit de twee medewerkers van de gemeente (beleid erfgoed en beleid begraafplaatsen/groen) en twee leden van het bestuur van de stichting. Elke twee maanden

vond een overleg plaats en jaarlijks een overleg met de wethouder en de voorzitter van de stichting.

In de praktijk bleek dat het voor de stichting prettiger was om met 3 leden zitting te nemen in de werkgroep. Na vaststelling en uitvoering van de beheersvisie en deelplannen is de frequentie van het overleg teruggebracht naar 1x per kwartaal.

Gebleken is dat de verschillende werkgroepleden elkaar goed weten te vinden bij tussentijdse vragen.

3.4 Conclusie

De samenwerking tussen gemeente en Stichting is in de loop van de tijd gegroeid. De mensen van het eerste uur kunnen goed terughalen hoe stroef het ging in de beginperiode. Het heeft tijd nodig gehad om elkaar te vertrouwen. Op dit moment is die samenwerking zo vanzelfsprekend, dat er nauwelijks bij stil wordt gestaan.

Tijdens een evaluatiebijeenkomst is de gezamenlijke conclusie:

We vormen een hechte club. We vinden het allemaal leuk, fijn en bijzonder om met dit onderwerp bezig te zijn. Het heeft geholpen dat we samen het beleidsplan hebben geschreven. We zijn persoonlijkheden die elkaar waarderen, waardoor we ook stevige gesprekken kunnen voeren. Er loopt niemand weg. We houden het gezellig. We zijn bereikbaar voor elkaar. We hebben de rust om zaken te overdenken, niets heeft bloedspoed. We staan open voor de mening van anderen, vinden niet dat wij alles moeten weten. Je treft hier geen "mannelijks" met grote ego's. Wat de Stichting doet wordt gewaardeerd, we zijn ervoor beloond. Het loopt goed met de vrijwilligers in de wiedzclub en met de donateurs. Ieder is deel van een groter geheel.

4 Uitvoering

De Oude Begraafplaats is los van de monumentale status ook gewoon een begraafplaats waar graven worden uitgegeven en grafmonumenten worden geplaatst, onderhouden en gerestaureerd. Dit hoofdstuk beschrijft de praktische uitvoering van het beheer op de oude begraafplaats, met aandacht voor de uitgifte van graven, plaatsing en behoud van grafmonumenten en het dagelijks onderhoud van het terrein. De gegevens geven inzicht in de mate waarin de beheervisie in de praktijk is gerealiseerd.

4.1 Uitgifte van graven

Sinds 2013 worden weer graven uitgegeven op de Oude Begraafplaats van Naarden. Voorafgaand aan deze openstelling is een kaart ontwikkeld waarop is aangegeven welke graven in aanmerking komen voor uitgifte en onder welke voorwaarden. Op basis van deze kaart kunnen graven worden uitgezocht. Een graf kan alleen worden uitgegeven of gereserveerd als daarvoor een rondleiding met een medewerker van de begraafplaats heeft plaatsgevonden. Tijdens de rondgang wordt gewezen op de bijzonder status van de begraafplaats, worden de voorwaarden besproken en wordt gekeken welk graf beschikbaar is. Meerdere keren is aangegeven dat men een graf komt uitzoeken na bezoek aan een activiteit zoals Open Monumentendag of een concert op de begraafplaats. Uit deze afspraken blijkt dat de meeste mensen de voorkeur hebben voor een graf waarop een nieuw grafmonument geplaatst kan worden. Slechts enkele graven zijn uitgegeven waarbij het grafmonument is hergebruikt.

4.2 Grafmonumenten

Deze paragraaf gaat in op de grafmonumenten op de Oude Begraafplaats. Er wordt onderscheid gemaakt tussen het onderhoud dat wordt uitgevoerd door rechthebbenden en de restauraties die door de Stichting worden uitgevoerd.

4.2.1 Onderhoud door rechthebbenden

Voor de vaststelling van de beheervisie (2004) en de verordening (2013) zijn enkele grafmonumenten aangepast door de rechthebbende van een graf. Dit is niet altijd in de geest van de monumentale begraafplaats gebeurt. Vanaf de aanwijzing tot Rijksmonument en zeker nadat de verordening in 2013 is vastgesteld gelden er strenge regels voor het aanpassen van een grafmonument. Dat heeft, zeker bij bestaande graven, geleid tot langere doorlooptijden voor het verkrijgen van een vergunning. De toegenomen belangstelling voor deze begraafplaats heeft er ook toe geleid dat rechthebbenden meer betrokken zijn geraakt bij de begraafplaats en ook eerder bereid zijn om (restaurerend) onderhoud te laten uitvoeren aan het grafmonument.

Bij nieuwe uitgifte van het graf wordt nadrukkelijk gewezen op de (beperkte) mogelijkheden voor het grafmonument. Na een aanlooperperiode is gebleken dat steenhouwerijen tegenwoordig van tevoren informeren zodat ze in het ontwerpproces al rekening kunnen houden met de voorwaarden die gelden op deze begraafplaats.

4.2.2 Restauraties door de stichting

Op de begraafplaats zijn veel graven gelegen die geen rechthebbende meer hebben. Hieronder bevinden zich graven met grafmonumenten die benoemd worden in de beheersvisie of de deelplannen maar ook grafmonumenten die belangrijk zijn voor de uitstraling van een deel van de begraafplaats. De stichting heeft in de afgelopen jaren in overleg met de werkgroep gekeken welke grafmonumenten gerestaureerd konden worden. Een van de voorwaarden was dat de restauraties verspreid over de begraafplaats plaatsvonden. Verder is gekeken naar verscheidenheid in materiaalsoorten. Op deze manier zijn in alle blokken grafmonumenten gerestaureerd.

In de afgelopen jaren zijn drie houten grafmonumenten beschermd (2019), grafmonumenten rechtgezet en hekwerken gerestaureerd. Enkele grotere projecten zijn het herstel van het engeltje (2018) geweest en de restauratie van het grafmonument Van der Schroeff (2019). Hoewel de grafmonumenten na de restauratie goed zichtbaar zijn op de begraafplaats, is nu ook te zien dat deze grafmonumenten na enkele jaren weer opgaan in het geheel. Daarmee vormen ze mooie voorbeelden die getoond kunnen worden aan degene die een graf komen uitzoeken of zelf een grafmonument willen opknappen.

4.3 Onderhoud begraafplaats

In overeenstemming met het deelplan groen is het onderhoud van de begraafplaats opgepakt. In de loop van de jaren zijn wijzigingen doorgevoerd aan het reguliere onderhoud maar altijd in overleg met de werkgroep.

In het kort komt het onderhoud neer om het jaarlijks knippen van de hagen, het maaien van gras (ongeveer 4-5x per jaar), het ruimen van blad en het onderhoud van de bomen. Jaarlijks wordt ter plaatse en samen met de stichting gekeken welke beplanting vervangen moet worden, de opname van inboet. Daarnaast kan in overleg bekeken worden of er bomen zijn die verwijderd dienen te worden vanwege veiligheid of noodzakelijke onderhoud van grafmonumenten.

De stichting voert daarnaast wiedzagen uit. Zaterdag waarop een aantal vrijwilligers aan de slag gaan met o.a. het verwijderen van onkruid en zaailingen en het snoeien van beplanting op graven in onderhoud.

4.4 Conclusie

De verschillende componenten van het onderhoud en beheer van de Oude Begraafplaats brengen ieder hun eigen uitdagingen met zich mee. Soms schuren ze tegen elkaar aan. Bijvoorbeeld een boom bij een graf die zo groot wordt dat de veiligheid op de paden in het gedrang komt. Een grafsteen die zo bemost is geraakt, dat de tekst niet meer leesbaar is. Een aantal zaken is overkoepelend, van toepassing op alle componenten. Tijdens de

terugkijkbijeenkomst geven alle deelnemers aan welke aandachts- en discussiepunten meegenomen moeten worden bij de herijking van het beleid voor de Oude Begraafplaats.

4.4.1 Groen

De aandachts- en discussiepunten voor het onderdeel groen zijn de volgende:

- Er is heel veel achterstand weggewerkt. De basis is op orde.
- De commissaris Groen en de beheerder maken ieder jaar een rondgang over de begraafplaats om te bepalen welke bomen op de nominatie staan om te snoeien of te kappen. Dat gebeurt op basis van kennis en ervaring. Er is geen meetlat op papier.
- De gemeente pleit ervoor om het 'niemandsland' tussen de oude openbare begraafplaats en de katholieke begraafplaats mee te nemen in het onderhoud en beheer. Dit stukje buiten de perceelgrens wordt dan ingebed in het totaalplaatje van De Suikertaart, die in fasen wordt hersteld. Het zou betekenen dat de Stichting, die verantwoordelijk is voor het behoud van dit monument, zich ook het niemandsland toe-eigent.
- De Stichting maakt het voorbehoud om in het bestuur te bespreken hoe de verantwoordelijkheden precies liggen. Om vervolgens het convenant hierop te checken.

4.4.2 Grijs

Het aandachts- en discussiepunt voor het onderdeel grijs is het gebruik van een advies (2016) dat beschrijft welke grafmonumenten je tegenkomt op de begraafplaats en hoe je met het verval en met het groen om zou moeten gaan. Het is belangrijk om dit adviesrapport op te pakken, want er is behoefte aan heldere beschrijvingen van wat bijvoorbeeld 'waardevol groen' is en wat belangrijke bomen zijn die niet gekapt mogen worden. De onhelderheid leidt nu tot meningsverschillen. Hierbij zijn vragen denkbaar zoals:

- Moet het mos van een graf als de tekst onleesbaar is geworden? Of past dat juist bij het karakter van de begraafplaats?
- Mag een boom weg als die het zicht ontnemt, of schade aanricht aan een graf of looppad? Er zijn begraafplaatsen die het onderscheid maken tussen 'wijkers' en 'blijvers'.
- Wat weegt het zwaarste en wie hakt de knoop door?

4.4.3 Rood

Onderdeel rood gaat over de gebouwde elementen op de begraafplaats. In dat kader is weinig discussie. Het toegangshek en het baarhuis zijn opgeknapt en de Suikertaart wordt een urnenkapel.

4.4.4 Geel

Onderdeel geel heeft betrekking op activiteiten die plaatsvinden op de begraafplaats. Gebleken is dat activiteiten op de begraafplaats incidenteel plaatsvinden. Er is wel eens een muziekuitsvoering georganiseerd, er zijn filmopnames geweest en er is aandacht tijdens de Open Monumentendag. Nu het baarhuisje voorzien is van stroom geeft dat meer mogelijkheden voor bijvoorbeeld exposities en uitvoeringen.

4.4.5 Overkoepelend

Tijdens de evaluatiebijeenkomst zijn 2 aandachtspunten benoemd die niet driect met een fysiek onderdeel op de begraafplaats te maken hebben. Het gaat om de volgende punten:

- Destijds moest er ontzettend veel gebeuren en moest geïnvesteerd worden in de samenwerking tussen gemeente en Stichting. Het verklaart de lijvige documenten. We zien ze als referentiestukken bij een nieuw te maken compact en actueel beheerplan, dat ook in juridische zin houdbaar is.
- De externe communicatie over de begraafplaats vergt een denkexercitie. Te veel promotie kan ervoor zorgen dat deze plek te populair wordt waardoor het karakter verandert op een manier die niet wenselijk is. De gemeente zou een maximum kunnen stellen aan het aantal urnen dat bijgezet kan worden.

5 Conclusie

Het doel van deze evaluatie is om te zien of de beheervisie en de bijbehorende deelplannen hebben bijgedragen aan het behoud van de Oude Begraafplaats. Op basis van de feiten en cijfers en de terugkijkbijeenkomst van 9 januari 2025 kan de conclusie worden getrokken dat het vastgestelde beleid en de gekozen werkwijze bij de dagelijkse uitvoering hebben gezorgd voor het behoud van de Oude begraafplaats.

Daarmee is duidelijk dat het eerste punt van de evaluatie, de inhoudelijke toetsing, is behaald. De Oude begraafplaats wordt op dit moment onderhouden op de wijze die men twintig jaar geleden voor ogen had.

Het tweede punt van evaluatie betreft het samenspel tussen de gemeente en de Stichting. Ook hiervan kan gezegd worden dat dit doel ruimschoots is behaald. In 2004 stond participatie nog in de kinderschoenen, desondanks is de beheervisie gezamenlijk geschreven. Het bestuur van de Stichting heeft eerst ingestemd met de beheervisie voordat deze formeel door de gemeenteraad is vastgesteld.

Qua participatie was in 2004 sprake van coproductie en meebeslissen. Dit niveau van participatie is gedurende de tijd gebleven. Beslissingen worden in overleg genomen waarna het college en/of de gemeenteraad een advies krijgt aangeboden om de formele besluitvorming af te ronden.

De samenwerking tussen de twee partijen is vastgelegd in een convenant en verloopt op informele wijze en naar ieders tevredenheid.

Het laatste punt van evaluatie gaat om de vraag of de beheervisie aansluit de thema's die nu actueel zijn en onderzocht worden in het kader van het nieuwe beleidskader voor de gemeentelijke begraafplaatsen.

In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat de thema's duurzaam beheer, cultuurhistorie, kostendekkendheid, veranderende wensen en promotie van toepassing zijn op de Oude Begraafplaats. In de beheervisie is rekening gehouden met deze thema's. Vanuit dat oogpunt is de conclusie dat de beheervisie heel vooruitstrevend was op een manier die past bij het monumentale karakter van de begraafplaats.

5.1 Aanbevelingen

Bij het terugkijken is door de deelnemers een 4v-kwadrant ingevuld. Met behulp van deze methodiek om aan te geven wat men wil vasthouden, versterken, vernieuwen en verlaten is met elkaar geformuleerd welke aandachtspunten meegenomen moeten worden naar een nieuw kader voor de Oude begraafplaats. Opvallend genoeg had geen van de deelnemers van de evaluatie een aandachtspunt voor de categorie verlaten.

5.1.1 Vasthouden

De categorie vasthouden heeft betrekking op de facetten waarvan is aangegeven dat die moeten blijven gebeuren. Belangrijk hierbij is het signaal dat de deelnemers van de evaluatiebijeenkomst aangeven: genieten van de bijzondere waarden van deze begraafplaats, de onderlinge samenwerking en passie voor deze bijzondere plek!

De overige aandachtspunten zijn:

- Doelen uit het huidige beheerplan (met enkele kanttekeningen)
- Huidige verordening
- Procedure voor vergunningverlening grafmonumenten
- Beperkt uitgeven van graven
- Onderhoud graven door gemeente; alg. richtlijnen voor onderhoud grafmonumenten
- Verspreid restaureren
- De samenwerking; "Het is goed zo!" Regelmatig overleg gemeente & Stichting. Inspannen voor open samenwerking met de gemeente
- Wiedclub > basisactiviteiten goed omschrijven, vrijwilligers goed instrueren

5.1.2 Versterken

Versterken gaat om de facetten die meer moeten worden gedaan. De aandachtspunten zijn:

- Publiek trekken/kennis delen > info professionaliseren. Cultuurhistorische waarde van de grafmonumenten onder de aandacht van het publiek brengen
- Activiteiten – met de Historische Kring Naarden-Bussum. Bijv. meedoen aan Atelierroute
- Overleg met andere stichtingen
- Mogelijkheden van subsidiëring van restauratie
- Periodiek inhoudelijk de beheerplannen evalueren
- Herziening digitale grafkaart
- Uitbreiden Stichting met name in de groen en grijs teams

5.1.3 Vernieuwen

Bij vernieuwen gaat om zaken die anders moeten worden uitgevoerd. De volgende aandachtspunten zijn benoemd:

- 'Parkfunctie' herschrijven in de beheervisie. Hoe we de begraafplaats zien als oase van rust in de drukte.
- Inventarisatie grafmonumenten + beleid mbt schoonmaken
- Duurzaam beheer, aandacht voor biodiversiteit (nieuwe maaibeleid?)
- Vertalen in bondige beheerplan groen/grijs
- Regels tegen het licht houden mbt uitgifte graven van een bestaand grafmonument
- Opnieuw een structurele jaarlijkse subsidie aanvragen voor restauratie grafmonumenten
- Op een andere manier (jonge) vrijwilligers trekken. Idee: via NLdoet, of route 'sociale dienstplicht' (bijv. jongeren een film, of podcast laten maken, samenwerking met reclassering)
- Andere activiteiten
- Andere vormen van publiciteit